

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

SKRIVELSE

2015-11-21

Ärendenummer:

NV-25-034007

Delredovisning av förslag till nationellt fridlysta arter

Enligt regeringsuppdrag till Naturvårdsverket att se
över vilka arter som bör vara nationellt fridlysta
KN2023/01619 (delvis) KN2023/01753
KN2023/01760 KN2023/01772 KN2024/01639
(delvis) KN2025/01532

Innehåll

SAMMANFATTNING	4
1. NATURVÅRDSVERKETS GENOMFÖRANDE AV UPPDRAGET	5
1.1 Uppdraget	5
1.2 Tolkning av kriterierna för urval	5
1.3 Genomförandet/Urval av arter	8
Synpunkter från andra myndigheter	8
1.4 Listan med förslag på fridlysta arter	9
1.5 Naturvårdsverket fortsatta arbete med uppdraget	10

Sammanfattning

Regeringen beslutade den 24 juli 2025 att ge Naturvårdsverket uppdraget att se över vilka arter som bör vara nationellt fridlysta. Översynen ska utgå ifrån av regeringen tydliggjorda kategorier och kriterier. Uppdraget kopplar an till det förslag till artskyddsregelverk som regeringen remitterat samma datum som regeringsuppdraget.

Naturvårdsverket har i enlighet med uppdraget utgått ifrån de kriterier som regeringen angett som förutsättning för listan vilka arter ska fridlysas, och tolkat innebörden av dessa. Tolkningarna har stämts av med experter inom Naturvårdsverket och i uppdraget utpekade myndigheter.

Som stöd i arbetet har Naturvårdsverket lagt uppdrag till SLU Artdatabanken att ta fram artlistor. I arbetet har de utgått från de bedömningar och klassningar som ingår i den kommande rödlistan 2025–2026, som inte är beslutad ännu.

Naturvårdsverket har utifrån en förslagslista från SLU Artdatabanken och efter kommentarer från Skogsstyrelsen, Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten gjort en preliminär bedömning av vilka arter som ska fridlysas. En utmaning vid bedömningar har varit att regelverket för arternas fridlysningsskydd inte är beslutat än. Naturvårdsverket har yttrat sig över förslaget till regelverk.¹

Utifrån de av regeringen givna kriterierna föreslår Naturvårdsverket preliminärt att 255 arter ska vara nationellt fridlysta.

Eftersom Naturvårdsverket har tagit fram listan på arter som bör fridlysas nationellt under tidspress och rödlistan förfarande är under arbete avser Naturvårdsverket att göra mindre justeringar i listan och kopplade bedömningar i samband med slutredovisningen. Övriga myndigheter har även haft kort tid att lämna synpunkter på ett rörligt material.

---

¹ <https://www.naturvardsverket.se/4ab01d/globalassets/om-oss/yttranden/2025/2025-10-23-naturvardsverkets-yttrande-skyddet-genom-nationell-fridlysning.pdf>

1. Naturvårdsverkets genomförande av uppdraget

1.1 Uppdraget

Regeringen beslutade den 24 juli 2025 att ge Naturvårdsverket uppdraget att se över vilka arter som bör vara nationellt fridlysta, KN2023/01619 (delvis) KN2023/01753 KN2023/01760 KN2023/01772 KN2024/01639 (delvis) KN2025/01532.

I uppdraget ingår att

- föreslå vilka arter som bör vara nationellt fridlysta,
- ta ställning till om s.k. förväxlingsarter bör kunna vara nationellt fridlysta och, i så fall, föreslå vilka förväxlingsarter som bör vara nationellt fridlysta, samt vid behov föreslå andra åtgärder än fridlysning för förväxlingsarter, och
- föreslå hur en regelbunden översyn av arter som bör vara nationellt fridlysta kan ske.

Naturvårdsverket ska när uppdraget utförs inhämta synpunkter från Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen och vid behov andra berörda myndigheter.

Naturvårdsverket ska under uppdragstiden ha en dialog med Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet).

Naturvårdsverket ska genomföra en konsekvensanalys av förslagen till arter som bör vara nationellt fridlysta.

Naturvårdsverket ska senast den 21 november 2025 lämna en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) i den del som gäller förslag till arter som bör vara nationellt fridlysta (första strecksatsen).

Naturvårdsverket ska senast den 17 april 2026 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet).

1.2 Tolkning av kriterierna för urval

Naturvårdsverket har tolkat de kriterier som regeringen angett som förutsättning att föreslå arter till listan. Tolkningarna har bearbetats av experter inom Naturvårdsverket och med de myndigheter som Naturvårdsverket enligt uppdraget skulle inhämta synpunkter från. Se även kapitel 1.3.

Naturvårdsverkets tolkning av kriterierna – regeringens kriterier/förutsättningar i kursivt.

Naturvårdsverket ska med tillämpning av följande kategorier och tillhörande kriterier ta fram förslag på en avgränsad lista på arter som bör vara nationellt fridlysta. Förslagen ska baseras på vetenskapligt underlag. Förslagen ska tydligt motiveras i varje enskilt fall.

Förslagen kan avse både arter som i dag är fridlysta och arter som saknar skydd i form av fridlysning. Arter som är fridlysta enligt 4, 4 a eller 7 § artskyddsförordningen ska inte föreslås vara nationellt fridlysta.

Kategorierna och kriterierna ska tillämpas så att de arter föreslås som har ett tydligt skyddsbehov som bäst tillgodoses genom fridlysning. Det innebär att fridlysning endast bör föreslås om det finns ett tydligt hot mot arten som innebär att en livskraftig population på nationell nivå riskerar att inte kunna upprätthållas och om hotet kan begränsas effektivt genom fridlysning. Bedömningen ska grunda sig på dokumenterad påverkan på artens populationsstorlek eller utbredning i enlighet med de vetenskapliga kriterier som ligger till grund för den nationella rödlistan. Även arter som Sverige är skyldigt att skydda enligt internationella överenskommelser kan föreslås.

Arter som skyddas bättre på annat sätt än genom fridlysning ska inte föreslås. Det kan exempelvis vara arter som främst förekommer i biotoper som kräver mänsklig skötsel för att deras livsmiljö ska bevaras. Det kan även vara arter som förekommer inom ett begränsat område där områdesskydd är ett lämpligare skydd.

De arter som föreslås vara nationellt fridlysta ska redovisas i dels en samlad lista där det ska framgå med stöd av vilket eller vilka kriterier som arten föreslås skyddas, dels i separata listor för respektive kriterium. Av listorna ska det även framgå om arten föreslås vara skyddad i hela Sverige eller i delar av Sverige och i så fall i vilka delar. Om en art bara är hotad i delar av sitt utbredningsområde i Sverige, kan det vara skäl för att bara skydda arten där. Av redovisningen bör det framgå vad som är det främsta hotet mot arten och hur stor artens population är.

Det ingår inte i Naturvårdsverkets uppdrag att ta ställning till om den nationella fridlysningen av en art bör kunna medföra att pågående markanvändning avsevärt försvåras. Den frågan hanteras inom ramen för det arbete som pågår inom Regeringskansliet.

Kategori 1: Arter som påverkas negativt av pågående markanvändning eller andra verksamheter

Kriterium 1.1

Arter som föreslås enligt detta kriterium är arter som är kategoriserade som akut hotad (CR) eller starkt hotad (EN) i den nationella rödlistan.

De arter som bedöms ha störst behov av fridlysning ska prioriteras. (Se även ovan förutsättningar.)

Naturvårdsverkets tolkning:

- Endast arter som är rödlistade som starkt hotade (EN) eller kritiskt hotade (CR) får föreslås här. Arter som ännu inte är färdigbedömda, men som kan bli EN får stå som VU/EN i listan. Några CR-arter har troligen redan dött ut, men ändras inte till utdöda (RE) i rödlistan förrän efter ca 50 år, normalt sett. Därför finns sådana arter med. Två av fjärilarna som föreslås, veronikanätfjäril och kronärtsblåvinge är förmodligen utdöda.
- Arter vars huvudsakliga hotbild/er bäst åtgärdas genom fridlysningsskydd har bedömts vara arter som hotas av sådant som fridlysningen för nationellt fridlysta arter i dagsläget innebär ett skydd mot. Naturvårdsverket har bedömt att om hotet främst utgörs av klimatförändringar, försurning, övergödning, igenväxning eller brist på hävd så hjälper inte fridlysningen mot hoten. Eftersom ny lagstiftning ännu inte är beslutad och det ännu mindre finns ny praxis har Naturvårdsverket utgått från nuvarande praxis i bedömningen.

Kriterium: 1.2

Kriteriet avser arter som Sverige är skyldigt att skydda enligt internationella överenskommelser, t.ex. Bernkonventionen (och som inte är fridlysta enligt 4, 4 a eller 7 §). Endast i undantagsfall och om det krävs för att uppfylla internationella rättsliga skyldigheter kan arter som inte är rödlistade föreslås enligt detta kriterium. I sådana fall ska Naturvårdsverket tydligt ange skälen varför arten föreslås.

Naturvårdsverkets tolkning:

- CITES-arter måste inte fridlysas eftersom CITES endast reglerar handel med arter, men orkidéer är begärliga att plocka för handelsändamål och för sin skönhet så därför läggs orkidéer som inte är rödlistade i 2.1 eller 2.2 i stället och om deras hotbild innebär behov av skydd från markanvändning listas de i 1.2.
- OSPAR och HELCOM-arter tas med om de inte är LC och fridlysning hjälper dem, dvs om det inte är fisket/jakten som är främsta hotet.
- Arter från konventionerna som är fredade enligt jakt- eller fiskelagstiftningen listas endast om hotbilden ligger utanför det fredningen skyddar från (fiske/jakt).
- Arter från konventionerna som skyddas av art- och habitatdirektivets bilaga 5 (arter markerade med F i bilaga 1 till artskyddsförordningen) listas endast om de är rödlistade och behöver skyddet för att uppnå en gynnsam bevarandestatus.

Kategori 2: Arter som riskerar påverkas märkbart negativt av plockning, insamling m.m.

Kriterium 2.1

Kriteriet avser arter som är eller riskerar att bli märkbart negativt påverkade i hela eller delar av sitt utbredningsområde i Sverige på grund av påvisbar risk för plundring, plockning, uppgrävning, insamling, avsiktligt dödande, infångande eller annan åtgärd som riktas direkt mot exemplar av arten till följd av artens attraktiva utseende, nytthet, samlarvärde, kommersiella värde eller av någon annan orsak och som därmed hotar artens fortbestånd i landet.

Vissa arter riskerar att försvinna eller minska till följd av insamling, bl.a. genom fångst av djur och plockning av växter för försäljning. Det kan exempelvis vara fråga om växter, vissa skalbaggar, fjärilar och andra arter.

De kräl- och groddjur som inte föreslås enligt kategori 1 ska föreslås enligt detta kriterium.

Naturvårdsverkets tolkning:

Naturvårdsverket har efterfrågat och fått förslag till denna och nedan kategori från flera av landets länsstyrelser. Alla förslag har dock inte kunnat tas med eftersom de inte bedömts uppfylla regeringens kriterier.

Kriterium 2.2

För de växter och svampar som föreslås enligt detta kriterium ska det anges om det är tillräckligt att arten skyddas genom att det är förbjudet att gräva och dra upp exemplar av dem med rötterna, samt att plocka och på annat sätt samla in exemplar av dem för försäljning eller andra kommersiella ändamål.

Övrigt

I uppdraget anger regeringen att ”arter som skyddas bättre på annat sätt än genom fridlysning ska inte föreslås”. Som exempel har regeringen angett arter som främst behöver mänsklig skötsel och de som förekommer inom ett begränsat område.

Naturvårdsverket har tolkat att detta huvudsakligen avser urvalet till kriterium 1.1.

Naturvårdsverket delar regeringens bedömning att fridlysning i de flesta fall inte hjälper mot bristande hävd. Se dock Jordbruksverkets synpunkt angående hävdarters behov av fridlysningsskydd i avsnitt 1.3.

1.3 Genomförandet/Urval av arter

Naturvårdsverket har genomfört den första delen av regeringsuppdraget med stöd av SLU Artdatabanken. SLU Artdatabanken har för arbetet tillhandahållit sina egna och landets främsta artexperter. I arbetet har de utgått från de bedömningar som ingår i den kommande rödlistan 2025–2026, vilken ännu inte är beslutad. SLU Artdatabanken har lämnat till Naturvårdsverket en bruttolista över 255 arter som motsvarar ovan kriterier enligt Naturvårdsverkets tolkning.

Synpunkter från andra myndigheter

Enligt uppdraget ska Naturvårdsverket ge Havs- och vattenmyndigheten, Skogsstyrelsen och Jordbruksverket möjlighet att lämna synpunkter under uppdragets gång. Naturvårdsverket har inte sett behov att kontakta ytterligare myndigheter utom länsstyrelserna, för att hämta information om regionala bedömningar om arter som hotas av insamling.

Naturvårdsverket har fått kontaktpersoner på de tre nationella myndigheterna vilka fått tidplan för när de kan komma med inspel och sedan haft två veckor för att kommentera utskickad tolkning av kriterier och en preliminär lista. Under två-veckorsperioden har ett digitalt möte genomförts där arbetet beskrivits och myndigheterna kunnat få svar på frågor.

I ett senare skede har myndigheterna fått ett mer slutligt underlag, men då endast några få dagar för att lämna synpunkter. Anledningen till det är den korta tiden som funnits tillgänglig för arbetet och att SLU Artdatabanken under samma period varit i slutfasen av arbetet med den nya rödlistan.

Myndigheterna har alla haft synpunkter på att de haft så kort tid att lämna synpunkter på en mer slutlig lista på arter och att det är problematiskt att det är så forcerat. De har också angett att det var svårt inledningsvis att förstå hur tolkningen av kriterierna har gjorts och att det är problematiskt att regelverket för arternas fridlysningsskydd inte är beslutade.

Myndigheterna, men främst Skogsstyrelsen har haft synpunkter på vilka arter som bättre skyddas med områdesskydd. Skogsstyrelsen anser att arter med få lokaler och där arterna är svåra att identifiera eller hitta bör hanteras med områdesskydd. Skogsstyrelsen har också ifrågasatt om CITES-arter alls bör vara listade under kriteriet 1.2 med tanke på att konventionen reglerar handel.

Jordbruksverket anser att nationell fridlysning även skulle kunna gälla arter som förekommer i livsmiljöer som skapas genom mänsklig skötsel. Nationell fridlysning är i dessa fall ett kompletterande styrmedel i syfte att bevara och förstärka arters populationer. Den nationella fridlysningen kan i dessa fall kräva hänsyn vid bete, slåtter och andra jordbruksåtgärder så att åtgärder görs vid lämpliga tidpunkter eller med lämpliga metoder för att inte utrota populationer lokalt.

Myndigheterna har haft önskemål om främst tillägg av arter och i några fall justeringar av enligt vilket kriterium arten bör föreslås. Naturvårdsverket har försökt tillgodose myndigheternas synpunkter i så hög grad som möjligt inom de ramar uppdraget ger. Naturvårdsverket har dock till exempel ansett att Jordbruksverkets synpunkt om fridlysning av arter som gynnas av skötsel inte är i linje med uppdragstexten och därmed inte kunnat tillgodose det önskemålet.

1.4 Listan med förslag på fridlysta arter

Naturvårdsverket har gjort en egen expertbedömning utifrån underlag från SLU Artdatabanken och inspel från myndigheterna.

Naturvårdsverkets förslag till preliminär lista över arter som bör vara nationellt fridlysta innehåller totalt 255 arter. 171 arter enligt kriteriet 1.1, 19 under kriteriet 1.2, 75 under kriteriet 2.1 och 11 under kriteriet 2.2. Arter kan föreslås under mer än ett kriterium.

De flesta arterna föreslås preliminärt skyddas i hela Sverige. Anledningen är huvudsakligen att rödlistan är nationell och de fridlysta arterna kan visa sig

förekomma i fler län/landskap. Dock anges för två arter som föreslås fridlysas på grund av kommersiell användning/plockning, ramslök och mistel, endast fridlysas i län där förbud mot insamling för kommersiellt bruk bedöms behövas.

Populationsstorlek för varje art är angiven i form av antal troliga lokaler samt utbredningsarea (hektar) i de fall detta inte kan anges finns en beskrivning i kolumnen med kriteriedokumentation. För varje art beskrivs det viktigaste hotet mot arten och som fridlysning kan avhjälpa.

Naturvårdsverket vill påpeka att listan tagits fram under stor tidspress och därmed ska ses som preliminär. Naturvårdsverkets bedömning av förslagets konsekvenser kommer att redovisas i slutredovisningen.

1.5 Naturvårdsverket fortsatta arbete med uppdraget

Naturvårdsverket avser att vid behov justera i den preliminära artlistan i samband med slutredovisningen av regeringsuppdraget. Anledningen är att listan på arter som bör fridlysas nationellt har tagits fram medan rödlistan förfarande är under arbete, de regler som ska gälla för arterna ännu inte är beslutade och listan har tagits fram under tidspress. En viktig anledning är också att de tre myndigheterna utpekade i uppdraget därmed haft kort tid att lämna synpunkter på ett rörligt material, vilket gör att listan kan komma behövas redigeras.